

בבא קמא צ'

חכמים נתנו כח לשעבודו של הבעל הגמרא הביאה שתי ברייתות הסותרות זו את זו, באחת שנינו עבדי מלוג האשה הכתה אותם בשן ועין יוצאין לחירות אבל לא אם הבעל הכה. ובברייתא אחרת שנינו, שאינם יוצאים לא בהכאה של הבעל ולא בשל האשה. ורצתה הגמרא לבאר שנחלקו בתקנת אושא, שהאשה שמכרה בנכסי מלוג בחיי בעלה ומתה, הבעל מוציא מיד הלקוחות. ודחתה ששניהם מודים לתרנת אושא, ומי שסובר שבהכאת האשה יוצאים, מפני שסובר כרבא ששחרור מוציא מידי שיעבוד. כעת שואלת הגמרא, האם דברי רבא שנויים במחלוקת תנאים? עונה הגמרא, ששני התנאים סוברים כרבא. והתנא אומר שעבדי מלוג אינם יוצאים בשם ועין לא לאיש ולא לאשה, מפני שחכמים חיזקו את שעבודו של הבעל בנכסי מלוג⁴⁰⁰.

ואיבעי"א לכו"ע אין את תקנת אושא או שנאמר שלדברי שניהם אין את תקנת אושא ונחלקו אם קנין פירות כקנין הגוף

שנותנת לבעל כח רב יותר, ושעבודו של הבעל הוא כמו כל קנין פירות. והתנאים נחלקו אם 'קנין פירות כקנין הגוף' או 'קנין פירות לאו כקנין הגוף'. ונחלקו במחלוקת התנאים בברייתא, המוכר עבדו הכנעני לאחר על מנת שישמשנו שלשים יום. רבי מאיר אומר, אם המוכר הכאו בתוך שלשים הימים ולא מת מיד, אלא עמד יום או יומים אינו נהרג. מפני שכתוב: "אָךְ אִם יוֹם או יוֹמִים יַעֲמֵד לֹא יָקָם כִּי כֶּסֶף הוּא". לרבי מאיר 'קנין פירות כקנין הגוף'⁴⁰¹ והרי כיון שיש לו קנין פירות שהוא כקנין הגוף ונחשב לקנינו עד שלשים יום. אבל אם השני הכאו נהרג אפילו שמת מחמת המכה אחרי זמן רב. מפני שעד שלשים יום קנין הפירות אינו שלו והעבד אינו קנינו. ורבי יהודה אומר שני ישנו בדין יום או יומים מפני שהוא כספו. לרבי יהודה 'קנין פירות לאו כקנין הגוף' והעבד הוא קנינו של השני. רבי יוסי אומר שניהם ישנן בדין יום או יומים, זה מפני שהוא תחתיו, וזה מפני שהוא כספו. לרבי יוסי יש ספק אם 'קנין פירות כקנין הגוף' או 'קנין פירות לאו כקנין הגוף'. ומספק אף אחד משניהם אינו נהרג.

רבי אליעזר אומר שניהם אינן בדין יום או יומים. זה לפי שאינו תחתיו, וזה לפי שאינו כספו. ואמר רבא שטעמו של רבי אליעזר הוא מפני שהכתוב אומר "לֹא יָקָם כִּי כֶּסֶף הוּא" כספו המיוחד לו, והעבד אינו מיוחד רק לקונה.

400 כאן נחלקו אם נתנו כח לשעבודו של הבעל ובפ' אע"פ אמרו שקונמות אינם מפקיעים את שעבודו של הבעל מפני שנתנו כח לשעבודו. ובפ' המדיר נתנו כח לשעבודה של האשה. וצריך לומר שיש מקומות שצריכים לחזק את כח הבעל והאשה יותר מבמקומות אחרים. תוס'.

401 אע"ג שאינו יוצא בשן ועין לא לאיש ולא לאשה משום שאין לו כח לשחרר את קנין הגוף של האשה. אבל כיון שהוא תחתיו ויש לו כח לרדותו יש סברא לומר שהוא בדין יום או יומים. ור"י ברבי ברוך מפרש שלר"מ העיבד יוצא בשן ועין לאיש. תוס'.

שואלת הגמרא, כדברי מי אמר אמימר שאיש ואשה שמכרו בנכסי מלוג לא עשו ולא כלום, אפילו כשמכרו שניהם ביחד? עונה הגמרא שאמימר אמר את דבריו כרבי אליעזר. מפני שאינו כספו המיוחד לא של הבעל שאין לו את קנין הגוף, ולא של האשה שאין לה את קנין הפירות⁴⁰².

חצי עבד וחצי בן חורין ועבד של שני שואלת הגמרא, מי הוא התנא ששנה את מה שותפין אין יוצאין בראשי איברים ששנינו בברייתא, מי שחציו עבד וחציו בן חורין, וכן עבד של שני שותפין אין יוצאין בראשי איברים שאינם חוזרים? אמר רב מרדכי לרב אשי, שאמרו משמו של רבא שהוא רבי אליעזר שאומר שניהם אינם בדין יום או יומים מפני שצריך שיהיה כספו המיוחד לו. וכך גם בשחרור עבד כנעני על ידי ראשי איברים שכתוב: "עין עבדו או את עין אמתו" "שן עבדו או שן אמתו". צריך שיהיה עבדו המיוחד לו.

משנה

מי שהכה את חברו על אזנו⁴⁰³, נותן לו סלע משום בושת. רבי יהודה אומר משום רבי יוסי הגלילי, מנה. אם סטר על לחיו, נותן לו מאתים זוז. סתרו לאחר ידו, נותן לו ארבע מאות זוז.

משך⁴⁰⁴ באזנו, תלש בשערו, רקק והגיע בו רוקו, העביר טליתו ממנו, פרע ראש האשה בשוק, נותן לו ארבע מאות זוז. זה הכלל, הכל לפי כבודו⁴⁰⁵. אמר רבי עקיבא, אפילו עניים שבישראל רואים אותם כאילו הן בני חורין שירדו מנכסיהם, שהם בני אברהם יצחק ויעקב. ומעשה באחד שפרע ראש האשה בשוק ובאת לפני רבי עקיבא וחייבו לתת לה ארבע מאות זוז. אמר לו רבי תן לי זמן, שמרה עומדת על פתח חצרה ושבר את הכד בפניה ובו כאיסר שמן. גילתה את ראשה והיתה מטפחת ומנחת על ראשה. העמיד עליו עדים ובא לפני רבי עקיבא, אמר לו רבי לזו אני נותן ארבע מאות זוז. אמר לו, לא אמרת כלום, החובל בעצמו אף על פי שאינו רשאי פטור, ואחרים שחבלו בו חייבים. והקוצץ נטיעותיו, אף על פי שאינו רשאי, לקצוץ את נטיעותיו ולעבור בבל תשחית, פטור אחרים חייבים⁴⁰⁶.

402 כיון שהכל קנוי לה לגופו והכל קנוי לו לפירות. אבל בשני שותפים יש לכל אחד מהם חלק גם בגוף וגם בפירות. רש"י. התוס' כתבו שבענין זה יש לפרש בעבד של שני שותפים בסמוך שלזה הגוף ולזה פירות. ובחציו עבד וחציו בן חורין שנתן כל דמיו ואין מעוכב אלא גט שחרור להיות מותר בבת חורין.

403 רש"י, ומפי המורה פירש תוקע ממש.

404 רש"י, ובבכורות פירשו מלשון פוגם.

405 הגמרא מפרשת אם הוא קולא או חומרא.

406 ושנינו בפ' הכונס שמשלמים עבור נטיעה בת שנתה שתי כסף. רש"י

הסתפקה הגמרא, האם במשנה שנינו מנה צורי, עשרים וחמישה
סלעים. או ששנינו מנה מדינה, שמינית של מנה צורי⁴⁰⁷.

ומביאה הגמרא ראיה שמנה צורי שנינו, מהמעשה באדם שתקע לחברו. וכשבאו
לפני רבי יהודה נשיאה אמר לו, הרי אני והרי רבי יוסי הגלילי, תן לו מנה צורי.
שואלת הגמרא, מה הכוונה הרי אני והרי רבי יוסי הגלילי? אם רבי יהודה נשיאה
אמר לו הרי אני שראיתך והרי רבי יוסי הגלילי שאומר שהתוקע לחברו נותן
מנה צורי, והחידוש הוא שאומרים 'עד נעשה דיין'. הרי שנינו בברייתא, סנהדרין
שראו אחד שהרג את הנפש מקצתן נעשו עדים ומקצתן דיינים דברי רבי טרפון.
רבי עקיבא אומר כולם עדים ואין עד נעשה דיין. ורבי טרפון אמר רק שמקצתם
נעשים עדים ומקצתם דיינים אבל גם רבי טרפון לא אמר שעד נעשה דיין.

כשראו בלילה וא"א ואומרת הגמרא שכאשר הסנהדרין ראו ביום שאדם הרג את
לדון ע"פ הראיה הנפש הם דנים אותו על פי הראיה⁴⁰⁸ ולא צריכים שעדים יבואו
ויעידו בפניהם, ורבי יהודה נשיאה שאמר הרי אני ראיתי סובר כרבי טרפון שעד
הרואה נעשה דיין⁴⁰⁹. אבל הברייתא מדברת כשראו בלילה ואינם בני⁴¹⁰ עשיית
דין על פי ראיתם. והם צריכים לדון את דינו על פי שמיעת עדים. לכן שנים מהם
צריכים להעיד בפני שלשה שהם בית דין. או שנאמר שגם רבי יהודה נשיאה
סובר שאין עד נעשה דיין. ורבי יהודה נשיאה אמר כך, הרי אני שסובר כרבי יוסי
הגלילי שאמר מנה צורי. והרי העדים שמעידים כך, תן לו מנה צורי.

לשמעון התימני עד נעשה דיין שואלת הגמרא, האם רבי עקיבא סבר שאין עד
נעשה דיין. הרי שנינו בברייתא, שמעון התימני

אומר על הכתוב: "וְהִכָּה אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ בְּאֶבֶן אוּ בְּאֶגְרֹף" מה אגרוף שמסור לעדה
ועדים, שיכול להביאו לבית דין ולאמוד אם אגרוף זה ראוי לעשות חבלה⁴¹¹. אף
כל מה שמסור לעדה ועדים, פרט לשיצתה האבן מתחת יד העדים, ואי אפשר

407 סלע של מדינה הוא חצי זוז.

408 כשראו ביום דנים ע"פ הראיה שלא תהיה שמיעה גדולה מראיה. אבל כשראו בלילה אין יכולים לדון ע"פ
ראית לילה מפני שקבלת עדות היא כתחילת דין שאינה כשרה בלילה. וכיון שהם צריכים לחזור ולהעיד ביום אין
עד המעיד נעשה דיין. אבל עד שאינו מעיד נעשה דיין. ורשב"ם פירש בפ' יש נוהלין שג' שנכנסו דוקא לבקר
אבל אם התכוונו להעיד אינם עושים דין שאין עד נעשה דיין. מפני שכתוב "ושפטו העדה" "הוצילו העדה", כיון
שהם ראו שהרג לא יראו לו זכות. ויש מפרשים משום שהיא עדות שא"א להזימה. ור"י מאורלייניש הקשה האם
עדים שקרובים לדיינים לא יעידו בפניהם! ורשב"ם מפרש מפני שכתוב ועמדו שני האנשים שהעדים צומדים
בפני הדיינים. ור"י מפרש מפני שלומדים מ"והיה ביום הנחילו את בניו" שיעמידו כ"א בחלקו ע"פ הנחלת יום.
וכיון שצריכים להעיד ביום הם עדים ואין עד נעשה דיין. תוס'.

409 רש"י מפרש שר"י נשיאה סובר כר"ט. התוס' כתבו שאפילו אם הוא סובר כר"ע כיון שאינו לומד דיני ממונות
מדיני נפשות. תוס'.

410 לפי כת"י והראשונים גורסים דלאו בני מיעבד דינא במקום דלא למיעבד דינא נינהו.

411 ואם לא אלא שנחבל מרוב חולשתו החובל פטור. רש"י.

לאמוד זאת⁴¹². אמר לו רבי עקיבא, וכי בפני בית דין הכה אותו. שיודעין במה הכהו ועל מה הכהו אם על שוקו או ציפר נפשו. ועוד הרי שדחף את חברו מראש הגג או מראש הבירה ומת בית דין הולכין אצל הבירה, או בירה הולכת אצל בית דין. ועוד אם נפלה חוזר ובונה!. אלא מה אגרוף מיוחד שהוא מסור לעדים אף כל שמסור לעדים, פרט לכשיצת האבן מתחת ידו של מכה פטור. רק אם העדים אינן מעידים שראו שהאבן ראויה לכך מחייבים את ההורג והחובל, אבל אין צריכים להביא את האבן ולאמוד אותה בבית דין. וממה שרבי עקיבא אומר 'וכי בפני בית דין הכה אותו', רואים שלרבי עקיבא עד נעשה דיין? עונה הגמרא שרבי עקיבא אמר זאת לדבריו של שמעון התימני והוא אינו סובר כך.

תם שהמית והזיק דנים דיני נפשות ולא דיני ממונות מועד דנים דיני ממונות ואח"כ נפשות
אתו דיני נפשות ואין דנים אותו דיני ממונות. מועד שהמית והזיק, דנים אותו דיני ממונות ודנים אותו דיני נפשות. קדמו ודנוהו דיני נפשות, אין חוזרין ודנים דיני ממונות. שואלת הגמרא, אם קדמו ודנוהו דיני נפשות, מדוע לא יחזור הדין וידונו אותו דיני ממונות, ואחר כך דיני נפשות? אמר רבה⁴¹³, מצאתי את החכמים דבי רב שישבו ואמרו שהברייטא הזו היא כרבי שמעון התימני שאמר מה אגרוף מיוחד שמסור לעדה ועדים. ומכאן שצריכים אומד של בית דין גם לנזיקין. וכיון שדינו של השור נגמר למיתה לא משהים אותו לאומד של בית הדין, אם בנגיחה זו היה כדי להזיק, מפני שלא מענים את דינו.

אמרתי להם, אפילו נאמר שהברייטא היא כרבי עקיבא, מדובר כאן כשהבעלים של השור ברח, ואין דנים את דינו שלא בפניו. ושואלת הגמרא אם הוא ברח אם לא דנו מקודם את דיני הנפשות, כיצד ידונו את דיני הממונות בלא הבעלים? עונה הגמרא, מדובר שקבלו עדות על הנגיחות וברח ואין נכסים לגבות מהם. ואם היו דנים קודם דיני ממונות היו משהים את השור לרידייא, לחרישה ומשלמים לניזק מהשכירות. ואמר רב מרי בנו של רב כהנא, שבשור תם לא דנים דיני ממונות מקודם ומשלמים לניזק מרידייא. מפני שהרידייא היא על הבעלים, אינה מגופו של השור אלא היא כשאר הנכסים של בעל השור, ושור תם משתלם מגופו ולא מן העלייה.

412 ואע"פ שהעדים ראו מפני שצריכים אומדן בב"ד. רש"י.

413 לפי הרש"ש גורסים רבה במקום רבא, וכן בכת"י.